

RIJEČ UREDNICE

Izbor novog uredništva časopisa rezultat je želje nakladnika da se uređivačka koncepcija časopisa usavršuje i nadograđuje. Međutim, neka načela ostaju trajna, a istaknuta su u prvom broju: interdisciplinarnost, otvorenost i aktualnost. Uz ta načela, ovo će se uredništvo držati još jednog, također istaknutog u prvom broju časopisa - povratak činjenicama. Njegujući interdisciplinarnost i otvorenost, časopis će ponajprije objavljivati *znanstvene članke proizašle iz empirijskih istraživanja zbilje hrvatskog društva*.

Pri odabiru članova uredništva imali smo sreću okupiti ugledne znanstvenike s različitih područja društvenih znanosti, atraktivno i dinamično uredništvo koje će, vjerujemo, pridonijeti razvoju i međunarodnom ugledu časopisa.

Kao i do sada, većina će brojeva biti tematska. Međutim, raznolikost svih tema koje pokriva "časopis za opća društvena pitanja" ne može biti zastupljena u četiri do šest svezaka godišnje, pa će časopis – uz to što će u svakom broju i nadalje u rubrici "studije" objavljivati članke koji ne spadaju u temu broja – povremeno objavljivati i netematske brojeve. Uredništvu, naime, pristižu vrijedni tekstovi koji ne spadaju u već zamišljene cjeline, a čekanjem znatno gube na aktualnosti.

U cilju međunarodne suradnje i prodiranja hrvatske znanosti na međunarodnu pozornicu časopis će povremeno objavljivati članke ili cijele tematske brojeve na stranim jezicima.

Napominjem da je novoizabrano uredništvo u potpunosti preuzelo dogovorene tematske cjeline i/ili pojedine članke koji su pristigli za mandata bivšeg uredništva i da će ih, sukladno svojoj uređivačkoj koncepciji, uzeti u obzir za objavljivanje. Tako je bilo i s ovim dvobrojem.

Ljiljana Kaliterna

IZAZOVI INTERKULTURALIZMA

UZ TEMU

Brojni su danas i golemi društveni izazovi. Interkulturalizam je svakako jedan od njih. Kada se u Zapadnoj Europi javio sedamdesetih kao sasvim praktična potreba u odnosu na sve brojniju migrantsku zajednicu, nedavno preminuli švicarski književnik M. Frisch upozorio je da su stigli ljudi s duhovnim i drugim potrebama, a ne samo nomadi vođeni isključivo gospodarskim razlozima. Masovne su europske migracije dovele mnoge zemlje pred otvorena pitanja multikulturalnih društava praćenih pluralnošću i konfliktima. Stvaranje jedne "nove Europe", osobito mijenama i društvenim preokretima što su se događali devedesetih, nametnulo je ozbiljne nedoumice i dileme – kako dalje s različitostima?!

Multikulturalnosti starog kontinenta *kao stanja* pripomoglo je državno i geopolitičko oblikovanje nacionalnih identiteta manjih naroda, što ničim ne treba proturiječiti suradnji, unatoč svim socijalnim napetostima, etnocentrizmu, ksenofobiji, konfliktima, pa i oružanim sukobima. Jer posjedovanje vlastitog (nacionalnog, vjerskog, jezičnog, kulturnog i drugog) identiteta ne protivi se kooperaciji s drugima koji su u tome različiti. Interkulturalizam se upravo javio kao pokušaj uravnoteženja razlika među ljudima, etničkim, nacionalnim, kulturnim i religioznim zajednicama; kao poticaj dijalogu, snošljivosti i društvenoj pravednosti. Poštivanje uvijek i svugdje "Drugoga i Stranoga, Slabijeg i Manjeg" naprosto izranja kao načelo postmodernih i pluralističkih društava koja se mukotrпно formiraju i tamo gdje je do jučer vladalo "monolitno jednoulje".

Otvorena društva pluralne demokracije, gospodarske internacionalizacije, masovnih potrošačkih navika, moderne urbanizacije, slobodnog vremena i turizma, novih tehnologija i sredstava zabavne i poslovne komunikacije učinila su svijet preuskim za samo Jednog, samo za sebe. Interkulturalizam svakoga ozbiljno prima, uvažava i prihvaća, ne protiveći se pritom nikome i ne stapajući nikoga u starom američkom "loncu za taljenje" niti slažući kanadski useljenički "kulturni mozaik" skučenom brigom za folklor predaka, već nudi švedsku "voćnu salatu" – što različitiju, tim bogatiju i ukusniju – i *puzzleu* kojem je svaki (i najsitniji) dio potreban i važan.

Interkulturalizam je izvorno zamišljen *kao akcija i proces* u kojem nema jednostavnog davanja i primanja, u kojem bi netko bio unaprijed aktivan, a netko pasivan, manje ili više važan, već je *ravnopravan u odnosu* a različit po sadržaju. On, dakle, tek u suodnosu, razmjenu i susretu s drugim(a) pokazuje svoju "optimističku pretpostavku o spojivosti različitosti" i međusobnom približavanju većih i manjih, jačih i slabijih kroz *aktivnu interakciju*. Polazeći od pluraliteta kulturâ i snošljivosti prema različitostima, interkulturalizam pokušava izgraditi filozofiju uvažavanja i prožimanja, socijalno-etičku zaštitu manjina, dodire s nedovoljno poznatim i razumijevanje za gospodarske i druge međuovisnosti.

Buđenje nacionalnog i povratak regionalnog oživljava u kolektivnoj svijesti etničke referencije koje više ne trpe diskriminaciju i stigmatizaciju u "novoj Europi". Danas oko 30 milijuna ljudi našega kontinenta pripada nekim etničkim i nacionalnim manjinama, što je nesumnjiv izazov svakoj većinskoj zajednici. Stoga izgradnja državnih identiteta nije moguća bez kulture demokracije, građanske svijesti, ljudskih prava i civilnog društva, kako to danas preporuča Vijeće Europe. Konceptija multikulturalnih društava, prema A. Perottiju, mora voditi računa o konfliktima koje manjinske zajednice mogu stvarati prelazeći interkulturalne granice (odbiti službeni jezik većine, ustavni ustroj i pravni sustav, parlamentarnu demokraciju i druga načela javnog reda) kao izliku samo vlastitim interesima ili kao reakciju na svoj položaj u političkoj svakodnevnici.

A upravo prije dvadeset godina Louis Porcher vjerovao je da može projektom osposobljavanja nastavnika za obrazovanje djece migranata u interkulturalnom ozračju već u začetku razriješiti naslućujuće izazove interkulturalizma. No oni su mnogo širi, teži i kompleksniji nego što škola i nastavnici mogu učiniti, ma koliko bili moćni i značajni. Ne treba se zanositi pedagoškim iluzijama, već se više treba zapitati je li opća društvena klima povoljna za prevladavanje socijalnih stereotipa koje se prikazuje kao nepromijenjene sudbine?

Nakon svih događanja i promjena što su se posljednjih nekoliko godina zbile u Hrvatskoj naša europska demokratska orijentacija vezana je svakako uz multi – i interkulturalne izazove i perspektive. Pritom nikako nije dovoljno samo deklarativno i dekorativno, tu i tamo, pozivanje na neke moderne društvene trendove u razvijenu svijetu, već aktivno zalaganje za njegovo praktično ostvarenje. Školska odgojno-obrazovna praksa ima u tome vrlo značajno mjesto i ulogu; osobito u izgrađivanju snošljivih odnosa i formiranju sustava vrijednosti civilnih građanskih zajednica. Moderni školski *curriculum* treba artikulirati programe, sadržaje, izvore i metode rada koje neće pridonositi samo stjecanju znanja nego i odgoju za odnose koji razgrađuju stereotipe, predrasude i stigmatizaciju među ljudima. Škola koja će svijet gledati kompleksno, iz više kutova, uz više širine i objektivne međuovisnosti.

Prilozi tematskog bloka najvećma su nastali u okviru znanstvenog projekta "Genealogija i transfer modela interkulturalizma", što je u protekle četiri godine rađen u Institutu za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a koji je financiralo Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. Njegova istraživačko-komparativna analiza svjetskih iskustava i empirijska sociološko-pedagoška usmjerenost na uzorak hrvatske srednjoškolske mladeži pomogla je stjecanju prvih ovakvih iskustava u nas i stvaranju osnove za daljnja istraživanja koja su u tijeku ili se uskoro očekuju. Tek tako možemo činjenično i egzaktno, bez dodvoravanja bilo kome (nekada i ponižavanja), argumentirano obrazlagati naše stavove i stanja te pomoći izgrađivanju vlastite demokratske kulture i političke participacije u današnjoj Europi.

Vlatko Previšić